

TOPYEKÛN BİR ÇABANIN ÜRÜNÜ OLARAK BARIŞ GAZETECİLİĞİ

Arda Umut SAYGIN

Gazi Üniversitesi

ardaumutsaygin@gmail.com

Ozan KOCABAŞ

Gazi Üniversitesi

ozankcbs@gmail.com

ÖZ

Bariş kavramının ve bariş gazeteciliğinin ele alındığı bu çalışmada bariş gazeteciliği, savaş gazeteciliği ile olan karşıtlık ilişkisi üzerinden tartişılmıştır. Makalede ideal gazetecilik anlayışı olarak görülmesine rağmen bariş gazeteciliğinin yapılamıyor olmasının önündeki engellere değinilmış bu engellerin aynı zamanda bariş gazeteciliği için birer fırsat olduğu da ortaya koyulmuştur. Makalede, barişin tesisinde medyanın rolü kabul edilmiş, hem barişin hem de bariş gazeteciliğinin topyekûn bir uğraşın sonucu gerçekleştirilebileceği ileri sürülmüştür. Çalışmanın savını ölçmek için Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi son sınıf ğrencilerine anket uygulanmış, araştırmanın bulgularının makalenin savını destekler nitelikte olduğu grlmştr.

Anahtar Kelimeler: Bariş, Bariş Gazeteciliği, Savaş Gazeteciliği

PEACE JOURNALISM AS A PRODUCT OF TOTAL EFFORT

ABSTRACT

Dealing with the concept of peace and peace journalism in this study, peace journalism is discussed over its opposition relation with war journalism. In this article, it is addressed the obstacles of peace journalism although it is seen as the ideal journalism and is demonstrated that these obstacles are opportunities for peace journalism as well. In this article, while acknowledging the role of media in peace building, it is asserted that both peace and peace journalism is come true after overall result of effort. To measure the argument of the article, a survey was applied to Gazi University Communication Faculty senior class students and it is seen to finding of the research supports the argument of the article.

Keywords: Peace, Peace Journalism, War Journalism

Giriş

Birinci Dünya Savaşı dneminde İngiltere Başbakanı David Lloyd George'un, Manchester Guardian gazetesi yazı işleri mdr C.P. Scott'a "Eğer insanlar gereği bilselerdi savaş yarın biterdi, ama elbette bilmiyorlar ve bilemezler" (Pilger: 2014) itirafı üzerinden neredeyse bir asır geçmiş olmasına rağmen cümlenin içeriği hl güncelliğini korumaktadır. Bugün gazetecilik ve uluslararası ilişkiler bağlamında değişen çok fazla Şey olduğunu söylemek kolay değil: Devletler ulusal çıkarları doğrultusunda savaşı hl ihtimal dahilinde tutmaya; medya ise din, dil, ırk, siyasi ya da kültürel kaynaklı çatışmaları sağduyudan uzak, körükleyen bir söylemle ele almaya ve özellikle çatışma dönemlerinde iktidarların propaganda aracı olmaya devam etmektedir.

Dünya, David Lloyd George'un itirafının üzerinden onlarca savaşa daha tanıklık etmiştir. İkinci Dünya Savaşı, Soğuk Savaş'ın beraberinde getirdiği çeşitli sıcak çatışmalar ve özellikle Kore, Vietnam, Falkland, Kıbrıs, Körfez, Afganistan ve Bosna Savaşları ile bugün çeşitli Afrika lkelerinde ve Ortadoğu'da süren Őiddetli çatışmalar gösteriyor ki gökyüzünün altında uzun süredir yeni bir Şey yok.

İşte, barış gazeteciliği kavramı da temelde gökyüzünün altında yeni bir şey olması için mücadele eden bir gazetecilik yaklaşımı olarak 1970'li yıllarda, Soğuk Savaşın en sıcak günlerinin yaşandığı yıllarda, Norveçli akademisyen Johan Galtung tarafından ortaya atılmıştır. Barış gazeteciliği ile şiddet, çatışma, uzlaşmazlık ve savaş gibi meseleleri basının insan hakları, uzlaşa ve barış gibi değerleri gözeterek haberleştirmesi, böylece var olan çatışmaların sonlanması ve barışın tesis edilmesine katkıda bulunması amaçlanmaktadır.

Bu çalışmada da barış gazeteciliği kavramı, onun savaş gazeteciliği ile olan karşıtlık ilişkisi, barış gazeteciliğinin temel ilkeleri ve ideal gazeteciliğin barış gazeteciliği olduğu halde neden 'kağıt' üstünde barış gazeteciliği yapılamadığı tartışmaları yer almaktadır. Bununla birlikte, barış gazeteciliği yapmaya engel olan etkenler incelenerek, bu etkenlerin aynı zamanda barış gazeteciliği için birer fırsat olduğu ortaya konulmakta ve barış gazeteciliğinin topyekûn bir çabanın ürünü olduğu ileri sürülmektedir. Bu sav Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi son sınıf öğrencilerine yapılan anket çalışması neticesinde nicel verilerle de desteklenmektedir.

Barış Kavramı

Türk Dil Kurumu barış kavramını "savaşın bittiğinin bir antlaşmayla belirtilmesinden sonraki durum" ve "uyum, karşılıklı anlayış ve hoşgörü ile oluşturulan ortam" şeklinde tanımlamaktadır. Makalede tartışılacak olan barış gazeteciliği kavramını ortaya atan Johan Galtung ise barışı iki şekilde tanımlar: "Her türlü şiddetin olmayışı/azlığı" ve "anlaşmazlığın şiddet dışı ve yaratıcı bir dönüşümü" (Galtung, 1996: 9). Dolayısıyla, Galtung gerçek anlamda bir barış için şiddetin yokluğunun yeterli olamayacağını, barışın tesisi için yaratıcılığın da gerekli olduğunu söyler. Yaratıcılık ise, sorun çözmede yeni fikirler geliştirerek (İrvan, 2004) sorunların çatışmaya dönüşmesini engellemek, çatışmaların dinmesine ve barışın tesisine yönelik eylemlerde bulunmaktır. Böylece Galtung, barışı tesis eden ve sürdürülebilir yapan siyasi ve toplumsal kurumlardan birinin de yasama, yürütme ve yargıdan sonra kendisine dördüncü güç olma özelliği atfedilen medya olduğunu belirtir. TDK'nın "uyum, karşılıklı anlayış ve hoşgörü ile oluşturulan ortam" şeklindeki barış tanımı da medyaya önemli görevler yüklemektedir. Süregelen çeşitli fikir ayrılıklarının devam etmesini ve yeni çatışmaların çıkmasını engelleyecek olan hoşgörü ortamını yaratmada medyanın da önemli sorumlulukları vardır. Ancak medya, ekseriyetle çatışma ve uyuşmazlıkların tetikleyici veya körükleyicisi olabilmekte, bunu da egemen söylemleri meşrulaştırıp yeniden üreterek ve çoğulculuktan çok çoğunlukçu yapı arz ederek gerçekleştirmektedir. Bu da, farklı olanın ötekileştirilmesine ve nefret söylemine maruz kalmasına sebep olmaktadır. Oysa medya, toplumsal barışın tesisinde, saygı ve hoşgörünün toplumsal bir değer olarak yerleşmesinde ve bunun gündelik dile yansımada çok önemli bir araçtır. Dolayısıyla medya, siyasi ve toplumsal yaşamda barış dilini kuracak, yeşertecek ve kalıcı kılacak en önemli araçlardan biri olarak ortaya çıkmaktadır (Erdem, 2013: 33).

Barış Gazeteciliği

Medyanın eğitim, eğlendirme, toplumsallaştırma, güdüleme, tartışma ortamı hazırlama, kültür geliştirme ve bütünleştirme gibi pek çok işlevi vardır. Bu işlevler arasında en temel olanı ise haber ve bilgi verme işlevidir. Medya, meydana gelen olayları haberleştirerek sorunların bireyler ve toplum tarafından öğrenilmesini, bu sorunlar konusunda toplumsal görüş oluşturulmasını sağlar (Güz, 2005: 14-16). Galtung ve Ruge'un (1965) hangi unsurları taşıyan olayların haber olduklarını belirledikleri haber değeri ölçütlerinden biri de haberin olumsuz olaylarla ilgili olmasıdır. Olumsuz olayların olumlulara göre daha kolay anlaşılır ve daha dikkat çekici olması medyadaki haberlerin çoğunun kaza, kavga, cinayet ve çatışma temalı olmasına neden olmaktadır. Öyle ki, "ülkede güzel şeyler de oluyor" cümlesi aralara olumlu haber serpiştirme arzusunun bir göstergesi olarak haber bültenlerinde sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Arsan (2003: 120) da, savaş başta olmak üzere her türden şiddetin medya için haber değeri taşıdığını hatta medyanın doğrudan şiddetten beslendiğini belirtir. Milliyetçilik, ırkçılık ve çeşitli farklılıklar nedeniyle yaşanan savaş ve çatışmalarla ilgili haberlerin medyada sıklıkla yer alması da bu yüzdendir. Alankuş (2009: 98) ise, doğal afetler, ölümlü kazalar, çatışmalar, savaşlar gibi olağandışılıkların haber değeri taşıdığını, ancak haber değeri yalnızca olağandışılığa atfedildiğinde savaş haberlerinin çekiciliği karşısında uzun soluklu ve sabır gerektiren barış çabalarının haber olmadığının altını çizmektedir.

Barış gazeteciliği, ilk defa 20. yüzyılın son çeyreğinde meydana gelen uluslararası ve iç savaşlardaki medyanın olumsuz rolüne tanıklık ettikçe dillendirilmeye ve bir gazetecilik pratiği olarak denenmeye başlanmıştır (Alankuş, 2009: 111). Galtung, barış gazeteciliği anlayışını savaş gazeteciliği ve ikisi arasındaki ikilik üzerinden inşa etmiştir. Ancak, burada vurgulanması gereken nokta Galtung'un savaş gazeteciliği olarak adlandırdığı modelin, savaşın neden çıktığını, nelere mal olduğunu, savaşları cephelerde takip edip neler yaşandığını anlatan ve sivillerin çatışmalardan nasıl etkilendiğinin bildirildiği savaş gazeteciliği modeli olmadığıdır. Galtung'un barış gazeteciliğinin karşısına koyduğu savaş gazeteciliğinin temelinde savaşın yıkıcılığını görmezden gelerek şiddet ve çatışmayı körüklemeyi yayın politikası haline getiren savaşçı gazetecilik yer almaktadır. Yapılan çalışmalarda sözü edilen kavramın savaş gazeteciliği şeklinde kullanılmasından dolayı, bu çalışmada da savaşçı gazetecilik yerine savaş gazeteciliği kavramı tercih edilmiştir.

Savaş gazeteciliği illa bir savaşa ihtiyaç duymaksızın toplumun içindeki en ufak çatışmaları kaşıyan, ihtilafli olaylarda ortalığı sakinleştirmek yerine kışkırtıcı bir tavır takınan gazeteciliktir. Alankuş'a göre, genelgeçer gazetecilik bizzat savaş gazeteciliği niteliği taşımaktadır. Çünkü genelgeçer gazetecilik "olay/sorun odaklı, haberin değerini olağan dışılığında bulan, haber kaynağı olarak seçkinleri kullanan, öte yandan 'nesnellik' ve 'dengelilik' adına iki tarafın söylediklerini vermeyi yeterli marifet sayan, böylelikle 'iyiler-kötüler', 'suçlular-kurbanlar' gibi ikili karşıtlıklar üzerine kurulu bir dünya tasarımını ortaya koyan bir gazetecilik anlayışıdır" (2009: 113). Skjerdal (2012) da aynı şekilde barış gazeteciliğinin geleneksel gazeteciliğin antitezi olarak oluşturulduğunu belirtir. Barış gazeteciliğine göre geleneksel gazeteciliğin temel sorunu ise çatışmaları azaltmak yerine arttırıyor olmasıdır. Bu da onun çatışmalara derinlemesine yaklaşmak yerine üstünkörü ve yalnızca görünen niteliklerine odaklanıyor olmasından kaynaklanmaktadır. Gadi Wolfsfeld (2004) ise geleneksel gazetecilik anlayışının haber seçimlerinin çatışmaların dinamiklerini anlamaya pek de yardımcı olmayan dört unsur tarafından belirlendiğini belirtir. Buna göre, *yakınlık*, uzun dönemli süreçlerin medyada ilgi çekmediğini; *drama*, ılımlı seslerin ve diyalog ortamının medyada görünür kılınmadığını; *basitlik*, medyada karmaşık açıklamalara yer verilmeyip basit açıklamalara başvurulduğunu; *kendine odaklılık*, medyanın diğer insanları ve kültürleri anlamaya çalışmadan olaylara dışarıdan bakması anlamına gelmektedir (Skjerdal, 2012: 28).

Böylece barış gazeteciliği temel olarak geleneksel veya genelgeçer gazetecilik anlayışının tam karşısında konumlanmıştır. Bu bağlamda barış gazeteciliği, "çatışmalı durumlarda çatışmayı körüklemek yerine barış girişimlerini özendiren ve destekleyen, insan haklarını gözetilen ve evrensel gazetecilik etiği ilkelerine önem veren gazetecilik" (İrvan, 2012: 43); barış inisiyatiflerini ön plana çıkaran, etnik ve dini farklılıkların tonunu azaltan, muhtemel çatışmalara karşı önleyici tavır geliştiren, toplum yapısını dikkate alan, birleştirici, yapıcı ve uzlaşmazlıkları çözmeye yönelik girişimci bir gazetecilik anlayışı şeklinde tanımlanmaktadır (Yıldız, 2011: 17). Hackett (2011:35) ise, yurttaşların müdahil olduğu pek çok gazetecilik anlayışı gibi barış gazeteciliğinin de sadece bir gazetecilik biçimi değil; daha barışçıl bir dünyaya erişmek ve her türlü şiddete karşı çıkmak için çok daha geniş süreç ve hareketlerin bir parçası olduğunu belirtmektedir. Lynch ve McGoldrick, barış gazeteciliğini "gazeteciler ve editörlerin haber üretim süreçlerinde 'hangi haber öyküsü' ve 'bunu nasıl sunmalı' gibi sorularla karşılaştıklarında toplum için geniş bir olanak yaratacak ve çatışmayı tetiklemeyen uzlaşma odaklı karar almalarıdır" şeklinde tanımlayarak barış gazeteciliğinin barışın tesisindeki önemine dikkat çekmektedirler (2005:5'den akt. Cangöz ve Ergül, 2007: 61).

Savaş Gazeteciliği Karşısında Barış Gazeteciliği

Galtung barış gazeteciliği modelini, barış ve savaş gazeteciliği merkezli ikili karşıtlık üzerine inşa etmeye çalışmış ve aralarında bulunan dört temel zıtlık üzerinden bir ayırım yaparak barış gazeteciliğinin özelliklerini belirlemiştir. Galtung'a göre, savaş gazeteciliği savaş/şiddet, propaganda, seçkin ve zafer yönelimliken barış gazeteciliği barış/uzlaşma, gerçek, halk ve çözüm odaklıdır (Galtung, 2006).

Savaş/Şiddet Karşısında Barış/Uzlaşma: Savaş gazeteciliği tıpkı spor gazeteciliğinde olduğu gibi sıfır toplamlı oyun modeliyle, yani taraflardan birinin kazancının diğerlerinin kaybı olduğu durumları anlatarak temellenmektedir (Ottosen,2010: 262). Bir çatışmayı, ihtilafli durumu veya savaşı "biz-onlar" ve "kazan-kaybet" çizgisi üzerinden aktaran savaş gazeteciliği, barışı yalnızca zafer ya da ateşkesle

kazanılan bir şey olarak görmektedir (Fawcett, 2002: 213). Barış gazeteciliği ise aksine kazan/kazan anlayışını benimser ve her iki tarafın ancak barış ortamıyla kazanacağını bilinciyle haberlerini oluşturur. Savaş gazeteciliği haberlerini spor gazeteciliğine benzeten Galtung, savaş gazeteciliğinin asıl öykünmesi gereken modelin sağlık haberleri olduğunu söyler. Sözelimi, iyi bir sağlık muhabiri hastanın kanserle olan mücadelesini, kansere yol açan nedenleri, hastalığın tüm tedavi ve önleyici önlemlerini anlatır. Bu yaklaşımdan hareketle barış gazeteciliği de savaşların, çatışmaların ve uyuşmazlıkların yaratıcı bir şekilde dönüştürülmesine odaklanarak şiddet dışı ve barışçıl fırsatların görünür kılınmasına imkân tanınmalıdır (Lee, 2010: 362). Böylece, Galtung'a göre, sağlıklı olan savaş gazeteciliği değil; barış gazeteciliğidir çünkü barış gazeteciliği sorunların çözümüne odaklı, adil, dengeli, doğru, insancıl, eleştirel habercilik anlayışı ile haberlerini oluşturmaktadır (Ersoy, 2014: 347). Savaş gazeteciliği biz/onlar ayrımını derinlemesine körüklerken barış gazeteciliği bütün taraflara eşit mesafede ve onları insanileştirerek yaklaşır. Savaş gazeteciliği öldürülenlere, yaralananlara ve maddi hasarlara odaklanırken; barış gazeteciliği toplumsal travmalar ile yapı ve kültürlerle gelen zarara odaklanır. Savaş gazeteciliği bir çatışmayı haber yapmak için şiddetin gerçekleşmesini beklerken; barış gazeteciliği herhangi bir çatışmayı şiddet gerçekleştirilmeden önlemeye çalışır (Galtung, 2006).

Propaganda Karşısında Gerçek: Savaş gazeteciliği propagandayı yeniden üreten ve savaşı teşvik eden bir yaklaşıma sahipken barış gazeteciliği, propaganda savaşı içinde medyanın rolünü kabul etmekle birlikte propaganda konusunda ahlaki ve barışçıl bir yaklaşım benimsemektedir (Şen, 2013: 166). Savaş gazeteciliği, bir tarafın sözcüsü gibi hareket edip gazetecilik anlayışını tamamen bir propaganda aygıtına dönüştürürken, barış gazeteciliği tarafların gerçeği söylemesi gerektiği düşüncesinden hareket ederek tarafların yanlışlarını gözler önüne seren bir gazetecilik anlayışı sergilemektedir (Dündar ve Deniz, 2014: 203). Savaş gazeteciliği biz ve onlar ayrımını keskin bir şekilde yaparak “biz”in bekası için gerçeklik olgusunu kendince eğip bükerken ve “onlar”ın gerçeklerini “biz”in çıkarları doğrultusunda yorumlarken, barış gazeteciliğinin tek amacı tüm gerçekleri ve gerçek dışılıkları değiştirmeden kamuoyuna aktarmaktır.

Seçkin Odaklılık Karşısında Halk Odaklılık: Barış gazeteciliği insan ve halk odaklı bir gazetecilik modelidir. Bu, barış gazeteciliğinin kadınların, yaşlıların ve çocukların acılarına odaklanarak hakikati tüm açıklığıyla ortaya koyması (Şen, 2013: 166); sesleri her gün medyada duyulan seçkinlerin aksine medyanın görmezden geldiği mağdurların sesini duyurması; uzlaşsı ve barış isteyen grupları da medyada görünür kılınması hatta ön plana çıkarılması anlamına gelmektedir. Savaş gazeteciliği ise, haberi elitler üzerinden değerlendiren, yalnızca bir tarafın haksızlıkları üzerinde duran, uzlaşsı isteyenler arasında ise sadece seçkin kişilere odaklanan bir gazetecilik anlayışıdır.

Zafer Karşısında Çözüm: Barış gazeteciliği çatışmaların sonucuna, dolayısıyla bir zafere değil çatışmaların çözümüne odaklanır. Eğer varsa çatışmanın tarafları arasındaki çözüm arayışlarını merkeze alır, yoksa kendisi çözüm arayışlarına önyak olur. Bu yüzden, tarafların sorunlarını eşit şekilde ele alır ancak yalnızca çözüme ve dolayısıyla barışa taraf olur. Böylece, barış gazeteciliği, savaş gazeteciliğinin aksine çatışmalar körüklemeyi, çatışmaların çözümü üzerinde durur. Savaş gazeteciliği ise fanatik bir futbol taraftarı gibi yalnızca zafere odaklanır ve zafer için her yolu mubah görür. Alankuş (2009:112) da barış gazeteciliğini barışı savunan, barış için yapılanlara haber değeri atfeden; çatışmalı durumlarla ilgili olarak yapılan her türlü habercilikte savaşı ve şiddeti kışkırtmak yerine barışı ve çözümü kolaylaştırmak peşinde olan bir gazetecilik türü olduğunu belirtmektedir.

Böylece, barış gazeteciliği uzlaşmayı, barışı, doğruyu, gerçeği, insanı, halkı ve çözümü esas almaktadır. Arsan (2003: 124-125), barış gazeteciliği ve savaş gazeteciliği kıyaslamasını gazeteciler üzerinden yaparak bu iki yaklaşımı temsil eden gazetecilerin nasıl davrandıklarını belirlemiştir. Buna göre, barışçı gazeteci ilk olarak çatışmanın tarafları ve hedefleri üzerine düşünerek çatışmanın temellerini ortaya koyar. İkinci olarak, çatışmayı şeffaflaştırarak çatışmanın tarihsel ve kültürel geçmişini anlatır. Çatışmayı çözülmesi gereken bir sorun olarak ele alıp her iki tarafa da eşit söz hakkı verir, onlarla empati kurar ve onları insani boyutuyla değerlendirir. Savaşçı gazeteci ise, savaşın niceliksel boyutuyla ilgilenir, yalnızca bir tarafın sesi olur ve onun propagandasını yapar, savaşın art alanı yerine yakın gelişmelerle ilgilenerek kimin kazanıp kimin kaybedeceği üzerine kafa yorar.

Barış gazeteciliği üzerine çalışan Jake Lynch ve Annabel McGoldrick ise savaş gazeteciliği ve barış gazeteciliği arasındaki farklardan hareket ederek barış gazeteciliği ilkelerini 17 madde altında toplamışlardır. Bu ilkeler genel olarak barış gazeteciliğinin çözümlere odaklanmak, toplum odaklı ve halka yakın habercilik yapmak, ortak platform aramak, tüm tarafların sesine kulak vermek ve onları duyurmak, haberlerinde kesin, net ve doğru bir dil kullanmak gibi temel yaklaşımları göstermektedir (Yıldız, 2011:37).

İdeal Gazetecilik Anlayışı Olarak Barış Gazeteciliği

Galtung'dan yıllar önce, Birinci Dünya Savaşı zamanında Alman ekonomist ve gazetecilik enstitüsü kurucusu Karl Bücher, tüm basının hükümet propagandasını yaptığı bir basın ortamında gazeteciliğin yalnızca gerçeğe hizmet etmesi gerektiğini ve kitlelerin savaş tutkusunu söndürmesi gerektiğini yazar. Bücher'e göre gazeteler bunu, daha makul bir şekilde hareket ederek, yani diğeri şeklinde nitelendirdikleri tarafa karşı olan nefreti körükleyecek yayınlar yapmayarak başaracaklardır. Ancak, Bücher'in tek başına verdiği bu mücadele uluslararası uzlaşmazlıkların çözümü için savaştan başka bir yolun bulunmadığını düşünen Alman basını karşısında iyi niyetli bir girişim olarak kalmıştır. Bücher dışında tarih boyunca çeşitli ülkelerde çeşitli idealist gazetecilerin de barış gazeteciliğinin ideal gazetecilik türü olduğunu savunarak camiasını barış gazeteciliği yapma konusunda ikna etmeye çalıştığını tahmin etmek zor değildir. Bu tür bireysel çabaların dışında, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı da "Kitle İletişim Araçlarının Barışın ve Uluslararası Anlayışın Güçlendirilmesine, İnsan Haklarının Geliştirilmesine ve Irkçılık, Apartheid ve Savaş Kısırtıcılığı ile Mücadele Edilmesine Katkıda Bulunması ile İlgili Temel Prensipler Bildirgesi"ni 1978 yılında yayımlayarak barışın ve uluslararası anlayışın güçlendirilmesinde basına çok önemli görevler yüklemiştir (Yıldız, 2011:12-17). Ayrıca, Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi'nde "Gazetecinin Temel Görevleri ve İlkeleri" bölümünün 3. maddesi gazetecilerin barış, demokrasi ve insan haklarına taraf olması gerektiğini belirtir:

Gazeteci; başta barış, demokrasi ve insan hakları olmak üzere, insanlığın evrensel değerlerini, çok sesliliği, farklılıklara saygıyı savunur. Milliyet, ırk, etnisite, cinsiyet, dil, din, sınıf ve felsefi inanç ayrımcılığı yapmadan tüm ulusların, tüm halkların ve tüm bireylerin haklarını ve saygınlığını tanır. İnsanlar, topluluklar ve uluslar arasında nefreti, düşmanlığı körükleyici yayından kaçınır. Bir ulusun, bir topluluğun ve bireylerin kültürel değerlerini ve inançlarını (veya inançsızlığını) doğrudan saldırı konusu yapamaz. Gazeteci; her türden şiddeti haklı gösterici, özendirici ve kışkırtan yayın yapamaz.

Benzer şekilde, Medya Etik Kurulu'nun belirlediği Gazetecilik Meslek İlkelerinden "*Gazeteci, şiddet, zorbalık ve savaş kışkırtıcılığına araç olamaz. Barışı, ulusların ve insanların kardeşliğini, eşitliğini savunur; insanlar, topluluklar ve uluslar arasında nefreti, düşmanlığı körükleyici yayından kaçınır. Ulusal bağımsızlık ve demokrasiyi vazgeçilmez ilke olarak kabul eder. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde ve Helsinki Nihai Senedi'nde belirtilen ilkelere bağlı kalır*" şeklinde olan madde de demokrasi, insan hakları ve barışa vurgu yapmaktadır. Dolayısıyla, Barış Gazeteciliği birçok ülkenin gazetecilik meslek örgütlerince belirlenen etik ilke ve kuralların öngördüğü doğru gazetecilik modeli olarak karşımıza çıkmaktadır.

İrvan (2009), barış gazeteciliğinin geleneksel gazeteciliğe alternatif olabilmesi için etiketleme, suçlama, kötü gösterme gibi basının mevcut davranışları göz önüne alınarak bazı etik kodların oluşturulması gerektiğini belirterek "görev odaklı ilkeler", "haber toplama ilkeleri" ve "haber yazma ilkeleri" başlıkları altında bir takım barış gazeteciliği ilkeleri belirlemiştir. Görev odaklı ilkelere göre, gazeteciler barışçı çözümleri araştırmalı, gerçek/doğru olmayanı ortaya çıkarmalı, sorunun bir parçası olmak yerine çözümün bir parçası olmaya çalışmalıdır. Haber toplama ilkelerine göre ise, gazeteciler elit olmayan kaynakları araştırmalı, barış için uğraşanlara daha fazla ve daha olumlu dikkat çekmeli, şüphecilik iyi gazetecilik için önemli bir nitelik olduğundan tüm iddialara şüpheyle yaklaşım onları doğrulamaya çalışmalı, çatışmanın tüm taraflarının hatalarını araştırmalı, özel durumlara değil sürece odaklanmalıdır. Haber yazma ilkelerine göre ise, bir gazetecinin barış girişimlerini vurgulamalı, biz ve onlar ayrımından

kaçınmalı, kurbanlaştırıcı, şeytanlaştırıcı, aşağılayıcı ve kışkırtıcı dilden kaçınmalı, çatışmanın görünen ve görünmeyen etkilerine odaklanmalı, çatışmanın arka planını da vermeli, her zaman dürüstlük, doğruluk, adalet ve insan hakları etik kodları doğrultusunda hareket etmelidir (İrvan, 2009: 37). Medya ile ilgili birçok kurum ve kuruluşun etik ilkeleri gösteriyor ki barış gazeteciliği ideal gazetecilik anlayışıdır ve toplumsal barışın tesisine katkı için ulaştırılması gereken önemli bir hedeftir. Ancak, hiç şüphesiz her hedefin önünde olduğu gibi barış gazeteciliğinin de önünde beliren kimi engeller mevcuttur.

Barış Gazeteciliği Önündeki Engeller/Fırsatlar

Teoride yapılması gereken barış gazeteciliği pratikte ne ölçüde barış gazeteciliği yapıldığı tartışma konusudur. Bir başka deyişle, ihtilafli durumlarda ve çatışma zamanlarında gazetecilik etik ilkelerine en çok gereksinim duyulduğu durumlarken (Uzun, 2011: 143) söz konusu ilkelere ne ölçüde uyulduğu ve barış gazeteciliğinin önündeki engeller tartışılması gereken bir konudur. Burkhard Bläsi (2004), kişisel etkenler, yapısal etkenler, sahadaki etkenler, siyasi ortam, lobiler, okuyucu/dinleyici/izleyici etkenleri şeklinde olmak üzere çatışma/savaş haberciliğine etki eden altı unsur belirlemiştir. Bu unsurlar aynı zamanda, savaş gazeteciliği karşıtlığından temellenen barış gazeteciliği bağlamında da değerlendirilebilirler ve birer fırsat olarak da yorumlanabilirler (Yıldız, 2011: 77).

Bläsi'ye (2004) göre, gazetecilerin kişisel donanımı, birikimi, ideolojisi, inançları, mesleğine bakış açısı ve yaklaşımı, bilgisi, kültürü ve karakteri barış gazeteciliği yapmak veya yapmamak tercihinde belirleyici olabilmektedir. William Randolph Hearths'ın 1898'de savaş çıkabilme ihtimali üzerine Küba'ya yolladığı bir çizimcinin savaş olmayacağını düşünüp geri dönme isteği üzerine "Lütfen orada kalın. Siz çizimlerinizi yapın, ben size savaş çıkartırım" cevabını verdiği söylenir (Shudson, 1978'den akt. Alemdar ve Uzun, 2013: 205). 25 Aralık 1995 tarihinde ise bir Türk yük gemisinin Kardak kayalıklarında karaya oturması Türkiye ve Yunanistan'ı savaşın eşğine getirmiştir. Karaya oturan gemiyi uluslararası hukuka göre Türk ve Yunan taraflarından hangisinin kurtaracağı ikileminden hareketle yaşanan diplomatik görüşmeler sürerken konu ulusal dava niteliğine gelerek medyada yer bulmuştur. Sonrasında ise, Antenna adlı Yunan televizyon kanalı ile Hürriyet'in karşılıklı bayrak restleşmesinin her iki ülke medyasında kışkırtıcı biçimde yer alması ülkeler arasındaki diplomatik mücadeleyi sertleştirerek iki ülkeyi savaşa noktasına kadar getirmiştir (Uzun, 2011: 155).

Geleneksel ya da genelgeçer gazeteciliğin savaş gazeteciliği üzerine kurulu olmasının temel sebebi gazetelerin ihtilafli durumlarda ilk refleks olarak çatışmacı bir üslup benimsiyor olmalarıdır. Kardak krizi örneğinde de görüldüğü gibi medya hiç yoktan çok ciddi bir çatışmanın tetikleyicisi olabilmektedir. Medya örgütlerinin ve gazetecilerin çatışmalı durumlarda makul, sağduyulu ve soğukkanlı olmaları beklenirken ekseriyetle tiraj kaygısıyla savaşı, milliyetçi ve yıkıcı bir söylem benimsemektedirler. Gazetecilerin kişisel tutum ve tercihleri barış gazeteciliği bağlamında engel olabileceği gibi fırsat olarak da değerlendirilebilir. Barış gazeteciliğini özümsemiş, bu konuda eğitim almış ve dünya görüşünü bu yönde oluşturmuş gazeteciler daha bilinçli ve hassas gazetecilik yaparak barışa önemli katkılar yapabilirler.

Yapısal etkenler ise bünyesinde editoryal süreçleri ve stratejileri, patronların beklentileri ve editörler üzerindeki etkilerini, haber seçim kriterlerini, medya türlerini, meşru parametreleri ve genel olarak medya ekonomisini barındırmaktadır. Tüm bu yapısal unsurlar da barış gazeteciliği için hem tehdit hem de fırsat oluşturmaktadır. Sözelimi, televizyon haberlerinde tercih edilen görüntünün savaşa mı yoksa barışa mı hizmet edeceği, gazetede ihtilafli durumun arka planının ve tüm unsurlarının anlatılabilmesi için yeterli yerin ayrılıp ayrılmayacağı ve medya kuruluşlarının haberi en hızlı veren olma adına etik kurallara uymama ve diğer gazetecilik unsurlarıyla ilgilenmeme gibi tercihler yapısal etkenlere dâhildir (Bläsi, 2004: 3). Dolayısıyla, gazetelerin yayın politikalarını doğrudan etkileyen editoryal tercihler aynı zamanda barış sürecini de etkileyebilmektedir. Medyanın savaştan taraflara ayırdığı yer, haberlerin seçimi ve olaylara yaklaşımı, patronların olumlu veya olumsuz müdahaleleri barış gazeteciliği önündeki engeller ya da fırsatlar olarak değerlendirilmektedir.

Sahadaki etkenler de barış gazeteciliği açısından engeller ve fırsatlar olarak değerlendirilmektedir. Saha etkenleri çatışmalı bölgelerde görev yapan gazetecilerin maruz kaldığı tüm durumları içermekte ve

çatışma/savaş durumunda yapılacak olan haberin niteliğini etkilemektedir. Savaşın meydana geldiği bölgenin coğrafi koşulları ve ulaşım imkânları gazetecilerin sahaya inmelerini geciktirebilmektedir. Ayrıca, teknik ekipmanlar ve lojistik de gazeteciler için sorun olabilmektedir. Güvenlik ise bir başka tehditir. Gazeteciler bazı savaşlarda olay anlatıcıları olarak görülmediğinden ölüm riskiyle karşı karşıya kalabilmektedirler. Bu yüzden bazı özel gelişmeler gazetecilerin can güvenliği nedeniyle olay sahasına gidememelerinden dolayı haberleştirilememektedir. Haber kaynaklarına güvenilirlik ve onlara ulaşılabilirlik de bir diğer saha etmenleridir (Bläsi, 2004: 3). Savaşa taraftar olan ya da söylemini savaşçı bir söylem olarak belirleyen kaynakların kullanılması, savaş isteyen gruplar yerine barış girişimlerinde bulunan gruplara seslerini duyurma imkânı verilmesi önemli bir belirleyici olabilmektedir. Dolayısıyla, gazetecilerin savaş alanlarında çalışma şartları, kaynakları, iletişim olanakları ve işlerini iyi yapmaya yönelik her türlü destek ne kadar iyi olursa savaşın gidişatı, gelişmeleri ve barışa yönelik haberlerin yapılabilme olanakları daha da artmaktadır. Savaştan zarar gören insanların seslerini duyurabilmek, barış girişimlerine dikkat çekebilmek, toplumsal travmalara odaklanabilmek ve gerçekliğe ulaşabilmek için gazetecilerin optimum imkânlarla sahip olması beklenmektedir. Elbette sahadaki etkenler hali hazırda yaşanan bir çatışmanın olduğu durumlarda söz konusudur. Barış gazeteciliğinin özünde ise savaş çıkmadan savaşın önüne geçilebilmesi yatmaktadır. Ancak, yine de devam eden bir savaşta da barış gazeteciliği yapabilmek için sahadaki etkenler belirleyici olabilmektedir.

Her ülkenin hem kendi sınırları içerisindeki hem de başka ülkelerdeki çatışmalara yönelik belirli siyasi ortamı vardır ve bu ortam barış gazeteciliği bağlamında hem engel hem de fırsat olabilmektedir. Bu siyasi ortam, söz konusu çatışmaya olan kamuoyu ilgisinden, üretilen politikalarından, kutuplaşma oranından, yapılan haber sayısından ve ülkedeki farklı politik yaklaşımların varlığından etkilenmektedir. Siyasi ortam ayrıca, ekonomik, tarihi ve kültürel ilişkiler ile devletlerin güncel çıkarları ve politikaları çerçevesinde şekillenmektedir. Tüm bu siyasi ortam unsurları gazetecileri ve editörleri fazlasıyla etkilemektedir. Ülkesindeki medyanın ve politikacıların savaş konusunda hemfikir olduğu bir ortamda bir gazetecinin barış gazeteciliği yapması çok kolay bir iş değildir. Aynı medyanın ve politikacıların savaş yerine barışı destekleyen tavırları ve ılımlı söylemleri ise gazetecinin barış gazeteciliği yapmasını kolaylaştırmaktadır (Bläsi, 2004: 4). Geleneksel gazetecilik herhangi bir savaş ihtimaline karşı teyakkuza geçerken savaş yerine diplomatik bir yol izlemek isteyen iktidarlar basını dizginleyebilir hatta barış gazeteciliği yapmaları konusunda baskı yapabilir. Dolayısıyla, ihtilaflı durumlarda barış gazeteciliği yapabilmek yalnızca gazetecinin dünya görüşüne terk edilmiş değildir. İrvan (2012: 55), barış gazeteciliğinin, gerektiğinde siyasal otoriteyi karşısına alabilen, zor ve adanmışlık gerektiren bir gazetecilik anlayışı olduğunu belirtir. Bununla birlikte, medyanın şüphesiz tek başına barış ortamını tesis edemeyeceğini ancak barışın inşa ve sürdürülme süreçlerine olumlu katkıda bulunabileceğini vurgular. Bu bağlamda, siyasal otoriteyle fikir uyuşmazlıkları yaşamak, onun görüş ve politikalarıyla paralel olmayan yayın yapmak kolay bir iş olmadığı için, ülkedeki siyasi ortamın gazetecilere barış gazeteciliği yapabilme sorumluluğu konusunda destek olması gerekmektedir. Aksi takdirde, herkesin savaş çılgınlıkları attığı bir ortamda barış gazeteciliği yapmak yalnızca iyimser bir deneme olarak kalmayacak, aynı zamanda barış gazetecilerini çeşitli itham ve saldırılar konusunda hedef tahtasına oturtulmasına da sebep olacaktır.

Çatışmalar ve savaşlar soyut meseleler olmadıklarından çoğu zaman devlet adamları, partiler, sivil toplum örgütleri ve genel olarak somut adım atan insanlar konuya müdahil olurlar. Dolayısıyla, çatışmanın bir parçası olan bu kişi ve kurumlar medyada olumlu bir şekilde görünmek ve eylemlerinde toplumsal destek veya onay almak isterler. Medyada olumlu yer almak isteyen bu kişi, grup ya da kurumlar kendi fikirlerini ve girişimlerini duyurabilmek adına lobi faaliyetleri yürüterek medya üzerinde etkinlik sahibi olmaya çalışırlar. Uluslararası çatışmalarda devlet adamları, ordu, sivil toplum örgütleri, ticaret örgütleri, dini kurumlar, dernekler ve sendikalar gibi pek çok örgüt medya üzerinde yoğun bir lobi faaliyeti gerçekleştirirler. Lobi faaliyetleri barışa hizmet eden, huzurlu bir ortamın tesisi için çaba harcayan olumlu girişimler olacağı gibi tamamen olumsuz da olabilmektedirler. Bläsi'ye göre, söz konusu lobi faaliyetleri genellikle o kadar güçlü olurlar ki, kimin ne zaman hangi bilgiyi alacağına, ilgili yer ve kişilere kimlerin ulaşabileceğine, hangi bilginin yayınlanıp yayınlanmayacağına, hangi fotoğrafların kullanılıp kullanılmayacağına, tarafların hareketlerinin nasıl yorumlanacağına ve kasıtlı olarak verilen yanıltıcı bilginin ya da yanlış haberin ne zaman kullanılacağına kadar birçok gazetecilik

faaliyetine doğrudan etki edebilirler (Bläsi, 2004: 4). Dolayısıyla, lobcilik faaliyetleri medyayı olumlu olduğu gibi olumsuz şekilde de etkileyebilmekte ve barış gazeteciliği sürecinin önemli bir parçasını oluşturmaktadır.

Okuyucu, dinleyici ve izleyici etkenleri de barış gazeteciliği bağlamındaki bir diğer engel ve fırsat belirleyicisidir. Medya faaliyetleri doğal olarak piyasada başarılı olmak zorundadırlar, aksi takdirde er ya da geç faaliyetlerine son vermek zorunda kalırlar. Medyanın başarılı olması piyasadaki diğer ürünler gibi arz-talep dengesinden bağımsız değildir ve medya okuyucu/dinleyici/izleyici olarak nitelendirilen kitleyi yakalayabildiği ölçüde başarılı olmuş sayılır. Dolayısıyla, medya talepten yani hitap edilen kitlenin ilgisinden, bilgisinden, alışkanlıklarından ve beklentilerinden bağımsız olmadığı için medyanın ticari olarak kâr edebilmesi için kitlelerin taleplerini göz önünde bulundurması gerekmektedir. Kitlelerin belirli konularda gazetecilerin ne düşündüğüne yönelik doğrudan etkisi elbette yoktur ancak konu seçimlerini, konuya yaklaşımlarını, hangi konuların haberleştirileceğini ve sunum biçimlerini yönlendirebilmektedir (Bläsi, 2004: 5). Savaşa ya da barışa yönelik yapılacak haberlerde kitlenin ilgisi, bilgisi, alışkanlıklar ve beklentileri önemli rol oynasa da, kitleleri bilgilendirme işlevi olan medya eğer barış gazeteciliği yapmak istiyorsa yalnızca arz talep çerçevesinde hareket etmemelidir. Zaten, kitleler ve medya arasında çift yönlü bir etkileme gücü bulunmaktadır. Kitlelerin medyayı şekillendirmesinden çok daha büyük oranda medyanın kitleleri şekillendirdiği bilinmektedir. Medya, benimseyeceği barış gazeteciliği ilkeleriyle ve yayın anlayışıyla toplumu barış konusunda daha duyarlı bir hale getirerek barışa hazırlayabilir. Öyle ki, Lynch ve McGoldrick'in (2012) barış gazeteciliği modelini değerlendirmek için Avustralya ve Filipinler'de yaptıkları bir araştırma sonucunda barış gazeteciliğini tecrübe eden televizyon izleyicilerin daha az sınırlı ve korkulu, daha ümitli ve empati kurmaya eğilimli; aynı zamanda diğer tarafı daha az suçlayıcı ve çözüm üzerinde düşünmeye daha odaklı oldukları da görülmüştür (Akt. Şen, 2013: 165).

Yöntem

Bu çalışmanın amacı, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi son sınıf öğrencilerinin barış gazeteciliği hakkındaki algı ve tutumlarını tespit etmektir. Aynı zamanda, makalenin kuramsal kısmında iddia edilen, barış gazeteciliğinin ancak topyekûn bir çabanın ürünü olabileceği tezi öğrenciler nezdinde test edilmiştir.

Çalışmanın evrenini Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi, örneklemini ise adı geçen fakültenin son sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Buradaki amaç görece konu ile ilgili fertlere daha çabuk ulaşmak, ortalamanın üzerinde ve ilgili alanda eğitim almış kişilerin barış gazeteciliğine bakış açılarını belirlemektir. Araştırmacılar esas olarak iki araştırma sorusu belirlemiştir:

- 1.) İletişim Fakültesi öğrencileri barış gazeteciliği hakkında ne kadar bilgi sahibidir? Öğrencilerin barış gazeteciliği hakkındaki tutumu nedir?
- 2.) Öğrenciler barış gazeteciliğini bireysel, tikel bir çabanın mı yoksa topyekûn bir çabanın ürünü olarak mı görüyorlar?

Yukarıdaki araştırma sorularına cevap bulmak amacıyla 20 sorudan meydana gelen bir anket oluşturulmuştur. Anket sorularının 3'ü öğrencilerin demografik verilerini biri ise öğrencilerin geleneksel veya sosyal medya üzerinden gündemi takip düzeylerini ölçmeye yöneliktir. Geriye kalan 16 soru ise öğrencilerin barış gazeteciliğine dair algı ve tutumları ölçmeye yöneliktir. Araştırmada 5'li Likert tipi ölçek kullanılmıştır. Anket uygulanmadan önce bir grup öğrenci üzerinde ön test yapılmıştır.

Araştırma sonuçları, SPSS 22.0 istatistik paket programında değerlendirilmiştir. Likert ölçekte hazırlanan sorular için aritmetik ortalama ve standart sapmaları hesaplanmıştır. Anket sorularının SPSS istatistik programında ölçülen güvenilirlik değeri 78,9'dur.

Araştırmanın sınırlılıkları arasında maliyet ve zamanlama bulunmaktadır. Maliyet kısıtı, araştırmanın sadece Gazi Üniversitesi İletişim öğrencileri üzerinde yapılmasını mümkün kılmıştır. Araştırma örnekleminin son sınıf öğrencileri olarak belirlenmesinin sebebi söz konusu öğrencilerin medyaya dair fikirlerinin görece daha olgunlaşmış olmasıdır. Dolayısıyla araştırmada olasılıklı olmayan uygun örnekleme yöntemi kullanıldığından, elde edilen sonuçlar genellenemez. Ancak İletişim Fakültesi

öğrencilerinin barış gazeteciliği ve barış gazeteciliğinin topyekûn bir çabanın ürünü olup olmadığı konusundaki görüşlerini öğrenmek açısından anlamlıdır.

Bulgular

Araştırmaya katılanların % 44.1'i kadın, % 54.9'u erkektir. Bir öğrenci ise cinsiyetini belirtmemiştir. Araştırmaya katılan 25 ve üzeri yaş aralığındaki öğrencilerin oranı % 8.8, 20 ve altı yaş aralığında olanların % 5.9, 21-24 yaş aralığında olanların oranının ise % 84.3 olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılanların tamamı İletişim Fakültesi son sınıf öğrencisi olmakla beraber bölüm bakımından ele alındığında % 24.5'i Halkla İlişkiler ve Tanıtım, % 35.3'ü Gazetecilik ve % 40.2'si Radyo, Televizyon ve Sinema bölümlerinde eğitim görmektedir.

Araştırmaya katılanlar “Her gün geleneksel veya sosyal medya üzerinden gündemi takip ederim” şeklindeki birinci yargıya % 43.1 kesinlikle katılıyorum, % 27.5 katılıyorum, % 18.6 kararsızım, % 4.9 katılmıyorum, % 5.9 kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Oranların da ortaya koyduğu gibi, gündemi takip etmeyenlerin oranı toplam katılımcıların onda birine denk geldiğinden araştırma örnekleme dâhil edilen öğrencilerin gündeme ilgisiz olduklarını söylemek doğru olmaz.

Araştırmaya katılanlardan % 38.2'si medyanın barışın tesisinde, saygı ve hoşgörünün topluma yerleşmesinde ve insan haklarının gözetilmesinde önemli bir rol oynadığını düşünürken % 34.3'ü bu görüşe katılmamış, % 27.5'i ise kararsız kalmıştır. Bununla birlikte, “medyada şiddet ve çatışma içeren haberler, uyum ve barış çabaları içeren haberlerden daha fazla yer alır” şeklindeki yargıya katılımcıların % 72.7'si katıldığını, % 32.4'ü katılmadığını, % 26.5'i bu konuda kararsız olduğunu beyan etmiştir. Bu sonuca göre, katılımcıların büyük çoğunluğunun medyanın savaşı bir yayın politikasına sahip olduğu fikrini benimsediği söylenebilir. Bu yargıyı destekleyen “medya çatışma ortamlarını tiraj arttıracak fırsatlar olarak görmektedir” yargısına ise katılımcıların % 74.5'i katılırken yalnızca % 7'si katılmamaktadır. Bu oranlar iletişim fakültesi öğrencilerinin medyaya bakış açısını ortaya koymaktadır.

Medya elindeki büyük toplumsal gücün farkında olmalı ve bunu çatışma için değil barış ve huzur ortamı oluşturmak için kullanılmalıdır.		
	Frekans	% (Yüzde)
Kesinlikle katılmıyorum	3	2,9
Katılmıyorum	1	1,0
Kararsızım	9	8,8
Katılıyorum	31	30,4
Kesinlikle katılıyorum	58	56,9

Tablo 1: Medyanın toplumsal gücüne ilişkin yüzdeler dağılımı

Daha da önemli bir veri ise, “medya elindeki büyük toplumsal gücün farkında olmalı ve bunu çatışma için değil barış ve huzur ortamı oluşturmak için kullanılmalıdır” yargısına katılımcıların % 87.3'ünün katılıyor olmasıdır. Bu veri medyaya atfedilen gücün görünür kılınması açısından önemlidir. Ayrıca bu veri daha önceki yargılarla birlikte değerlendirildiğinde medyaya yapılan ciddi bir eleştiri şeklinde de okunabilir. Bununla birlikte, “medya tek başına barış ortamını tesis edebilecek güçtedir” yargısına yalnızca % 19.6'lık kesimin katılıp % 54.9'luk kesimin katılmıyor oluşu bir başka anlamlı veri olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna göre, katılımcılar medyayı barışa katkı yapabilecek önemli bir toplumsal güç olarak görmektedirler. Bununla birlikte medyanın tek başına barışı tesis edebilecek kadar güçlü olmadığını düşünmektedirler. “Medya, çatışma ortamlarında çözüm üretebilecek önemli bir araçtır” yargısına % 48 oranındaki katılım da yukarıdaki çıkarımı destekler mahiyettedir. Aynı yargıya kararsız kalanların oranı % 27.5 iken, katılmayanların oranı ise % 24.5'tir.

Medya, söz konusu ulusal bağımsızlık, etnik ve dinî konular bile olsa çatışmanın değil barışın ve çözümün yanında olmalıdır.		
	Frekans	% (Yüzde)
Kesinlikle katılmıyorum	4	3,9
Katılmıyorum	9	8,8
Kararsızım	17	16,7
Katılıyorum	25	24,5
Kesinlikle katılıyorum	47	46,1

Tablo 2: Medyanın Barış Gazeteciliği Yapması Gerektiği Görüşüne İlişkin Yüzdeler Dağılımı

Araştırmaya katılanların barış ortamının oluşturulmasında medyayı önemli bir yere koyuyor olmalarını “medya, söz konusu ulusal bağımsızlık, etnik ve dinî konular bile olsa çatışmanın değil barışın ve çözümün yanında olmalıdır” yargısına verdikleri cevaplarla da desteklemek mümkündür. Söz konusu yargıya % 46.1 kesinlikle katılırken % 24.5’i de katıldıklarını ifade etmişlerdir. Bu yargıya katılmayanların oranı ise yalnızca % 12.7’de kalmıştır. Sonuçların da işaret ettiği gibi ulusal bağımsızlık, etnisite ve dinî konular gibi hassas meselelerde bile medyanın barıştan yana taraf olması gerektiği görüşü öğrenciler tarafından benimsenmiştir. Aynı şekilde, “medyanın görevi hakikati tüm çiplaklığıyla ortaya koymaktır” yargısı araştırmaya katılanların % 60.8’i tarafından kabul görmüştür.

Araştırmaya katılanlara göre barış gazeteciliğinin yapılabilmesinde önemli rollerden biri de gazetecilerin kendilerine düşmektedir. Bunu, “gazetecinin kişisel donanımı, ideolojisi, inançları, kültürü ve karakteri haber üretim sürecine doğrudan etki eder” yargısına verilen % 56.9’luk katılıyorum % 14.7’lik katılmıyorum cevabından anlamak mümkündür. Bununla birlikte, tıpkı barışın sağlanmasının medyanın tekelinde olmadığı, medyanın destek görmesiyle birlikte barışa önemli katkılar yapabileceği görüşünde olduğu gibi barış gazeteciliği de yalnızca gazetecilerin bireysel çabasına terk edilmemektedir. Öyle ki, araştırmaya katılanların % 47.1’i gazetecilerin çalışmakta oldukları medya kuruluşlarının görüşlerinden farklı bir görüşü dile getiremeyeceklerine inanmaktadırlar. Dolayısıyla, medya örgütlerinin barış gazeteciliği konusunda gazetecileri desteklemesi beklenmektedir.

	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	frekans	%	frekans	%	frekans	%	frekans	%	frekans	%
Savaşta zarar gören insanların seslerini duyurabilmek ve barış girişimlerine dikkat çekebilmek için sahada görevli gazetecilere işlerini iyi yapmaya yönelik her türlü destek verilmelidir.	4	3.9	1	1.0	10	9.8	30	29.4	56	54.9
Sivil toplum örgütleri, ticaret örgütleri, dini kurumlar, dernekler ve sendikalar gibi pek çok örgüt ile politikacıların medya üzerindeki lobi faaliyetleri barış gazeteciliği yapabilme konusunda belirleyicidir	1	1	9	8.8	36	35.3	40	39.2	16	15.7

Türkiye'deki siyasi otoritenin savaş veya barış konusundaki tutumu medyanın tutumunu da etkilemektedir.	1	1	6	5.9	15	14.7	37	36.3	43	42.2
Gazeteciler barışın inşasına ve sürdürülmesine ancak siyasilerin, sivil toplumun ve medya patronlarının desteğiyle katkıda bulunabilir.	11	10.8	8	7.8	29	28.4	38	37.3	16	15.7

Tablo 3: Barış gazeteciliğinin topyekûn bir çabanın ürünü olduğuna ilişkin yüzdeler dağılımları

Tablo 3'te barış gazeteciliğinin topyekûn bir çabanın ürünü olup olmadığını ölçmeye yönelik sorulara verilen cevaplar incelenmiştir. Barış girişimlerine dikkat çekebilmek için sahada görevli gazetecilere işlerini iyi yapmaya yönelik her türlü desteğin verilmesi gerektiğini düşünenlerin oranının % 84.3 olduğu görülmektedir. Barış gazeteciliğinin yalnızca sahadaki gazetecinin çabasına bağlı olmadığı diğer yargılara verilen cevaplardan anlaşılmaktadır. Sözgelimi, "sivil toplum örgütleri, ticaret örgütleri, dini kurumlar, dernekler ve sendikalar gibi pek çok örgüt ile politikacıların medya üzerindeki lobi faaliyetleri barış gazeteciliği yapabilme konusunda belirleyicidir" yargısına katılanların oranı % 54.9 iken, benzer bir tutumu ölçmeye yarayan "gazeteciler barışın inşasına ve sürdürülmesine ancak siyasilerin, sivil toplumun ve medya patronlarının desteğiyle katkıda bulunabilir" yargısına katılanların oranı % 53 olmuştur. Dolayısıyla, araştırmaya katılan öğrencilerin barış gazeteciliğini bireysel, tikel bir çabanın değil topyekûn bir çabanın ürünü olarak gördükleri söylenebilir. Öyle ki, Türkiye'deki siyasi otoritenin savaş veya barış konusundaki tutumunun medyanın tutumunu da etkilediğini düşünenlerin oranının % 78.5 iken aksi yolda düşünenlerin oranı yalnızca % 6.9'dur. Verilen cevaplara göre katılımcıların büyük çoğunluğunun, medyanın siyasetin tesiri altında olduğunu düşündüğü söylenebilir. Buna göre siyasi otoritenin savaş ya da barış konusunda takınacağı tavır medyaya da tesir edecek ve medyayı hâkimiyeti altına alabilecektir.

Sonuç

Uluslararası ilişkilerde kabul edilen realist yaklaşıma göre insanın doğasında bulunan çıkar mücadelelerinin devletlerde de kaçınılmaz olarak bulunur, çünkü en nihayetinde devletleri insanların yönettiğini söyler ve savaşların da bu dünyanın kaçınılmaz olguları olduğunun altını çizer. Bu gerçekçi politik yaklaşımın önüne bir nebze olsun geçebilmek için Johan Galtung barış gazeteciliğini ortaya koymuş ve kavramsallaştırmıştır. Barış gazeteciliği salt bir gazetecilik yöntemi olarak değil ulaştırılması gereken ideal gazetecilik anlayışı olarak anlaşılmalıdır. Barış gazeteciliği bir tercih olduğu gibi bir tavır ve bir duruştur. Ancak, bu duruş ve tavır medyanın tekelinde değildir ve olmamalıdır. Medyanın tek başına barışa ve savaşa karar verebilecek kadar güçlü olduğunu düşünmek mümkün değildir. Barış gazeteciliği yapmak ve barış gazeteciliği yapabileme ortamını sağlamak bir anlamda barışı da sağlamak anlamına gelmektedir. Bu bağlamda, gazetelerin barışa yönelik haberlere yeterince yer ayırması, mağdurların sesini duyurması, savaş söylemleri yerine barış girişimlerini görünür kılmaları barışın sağlanması adına olumlu adımlardır. Elbette medya tek başına barışı sağlayacak güçte değildir. Barış çabalarına destek verebilecek medya, toplum tarafından talep edilmelidir. Uluslararası örgütler, iktidarlar, baskı ve çıkar grupları, lobiler, gazete patronları, gazeteciler ve vatandaşlar barış sürecinin eşit derecede önemli parçalarıdır. Dolayısıyla, barış kültürünün toplumun tüm fertleri ve kurumları tarafından içselleştirilmesi, ulaştırılması gereken bir hedef olan barış gazeteciliğinin de barışın tesisi için üzerine düşeni yapmasını kolaylaştıracaktır. Çatışmaları körüklemek yerine çatışmaların çözümü üzerinde durmanın ve barışın tesisi için yaratıcı çözüm önerileri sunmanın toplumsal bir sorumluluk olduğu araştırmaya katılan Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi son sınıf öğrencileri tarafından da desteklenmiştir. Sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde gençlerin büyük bir çoğunluğunun medyanın barış konusunda yalnız bırakıldığını, ancak toplumun diğer önemli kişi, kurum ve kuruluşları

tarafından desteklendiği vakit barış gazeteciliği pratiğinin icra edilebileceğini düşündükleri görülmektedir.

KAYNAKLAR

- Alankuş, S., "Yeni Habercilik Arayışları: Hak Odaklı Habercilik, Yurttaş Gazeteciliği, Barış Gazeteciliği", Sevda Alankuş (Der.) Okuldan Haber Odasına: Hak Haberciliğine Doğru. İstanbul: IPS İletişim Vakfı, 2008.
- Alemdar, K. ve Uzun, R. (2013). *Herkes İçin Gazete-Ci-Lik*, Tanyeri: Ankara, 2013.
- Arsan, E. D., "Çatışma ve Savaş Dönemlerinde Gazetecilik", Sevda Alankuş (Ed.), *Gazetecilik ve Habercilik içinde* (s. 119-132). İstanbul: IPS İletişim Vakfı, 2003.
- Bläsi, B., "Peace Journalism and The News Production Process", *Conflict & Communication Online*, Vol. 3, No. 1/2, 2004.
- Cangöz, İ., ve Ergül, H., *Okulun Penceresinden: Gazetecilik Öğrencilerinin Barış Kültürü ve Kültürel Çeşitlilik Kavrayışları*, Galatasaray İletişim, Kış, 7: 55-82. 2007.
- Dündar, İ. P. Ve Deniz Ş., "Barış Gazeteciliği: "Türk Yazılı Basınında 2003 Irak Savaşı Haberlerinin Değerlendirilmesi", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Volume: 3 Issue: 14, Fall 2010.
- Erdem, D., "Barış Gazeteciliği, Hemen Şimdi! Barış Gazeteciliği Üzerine", (Re)Making and Undoing of Peace/Conflict (Eds.) Tuğrul İter, Hanife Aliefendioğlu, Pembe Behçetoğulları, Nurten Kara. Famagusta: Eastern Mediterranean University Press, 2013, 33-37.
- Ersoy, M., "Türk Basınındaki Savaş - Barış Gazeteciliği: Düşürülen Jet Uçakları", *International Conference on Communication, Media, Technology and Design 24 - 26 April 2014*, İstanbul.
- Fawcett, L., "Why Peace Journalism Isn't News", *Journalism Studies*, 3:2, 213-223, 2010.
- Galtung, J. ve Ruge, M. H., "The Structure of Foreign News", *Journal of Peace Research*, Vol. 2, No. 1, 1965. (pp. 64-91)
- Galtung, J., "Peace Journalism as an Ethical Challenge", *GMJ: Mediterranean Edition* 1(2) Fall 2006.
- Galtung, J., *Peace by peaceful means: Peace and Conflict, Development and Civilization*, Sage Publications Ltd., London, 2003. (Çevrimiçi) <http://www.uk.sagepub.com/books/Book202692#tabview=google>, 12.12.2014.
- Güz, N., *Haberde Yönlendirme ve Kamuoyu Araştırmaları*, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2005.
- Hackett, A. R., "Expanding peace journalism" Eds. I. S. Shaw, J. Lynch, R. A. Hackett. Sydney: Sydney University Press. 2011. (Çevrimiçi) <http://books.google.com.tr/books?id=xNPYSJJ7kpYC&printsec=frontcover&hl=tr#v=onepage&q&f=false>, 19.11.2014.
- İrvan, S., "Barış Gazeteciliği", *Çağdaş Gazeteciler Derneği Gazetesi "Çağdaş"*, Eylül-Ekim 2004.
- İrvan, S., "Peace Journalism as a Normative Theory: Premises and Obstacles", *GMJ: Mediterranean Edition* 1(2) Fall 2006.
- İrvan, S., "Barış Gazeteciliği Mümkün mü?". Ömer Özer (Ed.), *Alternatif Medya Alternatif Gazetecilik içinde* (s. 23-42). İstanbul: Literatürk, 2012.
- Lee, S. T., "Peace Journalism: Principles and Structural Limitations in the News Coverage of Three Conflicts", *Mass Communication and Society*, 13:4, 361-384, 2010.
- Ottosen, R., "The war in Afghanistan and peace journalism in practice", *Media, War & Conflict* 2010 3: 261.
- Pilger, J., "War by media and the triumph of propaganda", 2014. (Çevrimiçi) <http://johnpilger.com/articles/war-by-media-and-the-triumph-of-propaganda>, 27.12.2014.
- Skjerdal, T. S., *The Somali Media and Their Peace-Building Potential*, *International Journal of Somali Studies*, Bildhaan Vol. 11, 2013. (pp.27-50).
- Uzun, R., *İletişim Etiği. Sorunlar ve Sorumluluklar*, Dipnot Yayınları: Ankara, 2011.
- Şen, A.F., "Medyanın Savaş Söylemleri: Barış Gazeteciliği Perspektifinden Anaakım ve Alternatif Haber Medyasında Suriye Sorunu" *Selçuk İletişim, Cilt 8, Sayı 1*, s. 164-175, 2013.